

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, доцента Рєзніка Олега Миколайовича – на дисертаційне дослідження Нестор Наталії Володимирівни «Адміністративно-правове забезпечення контролю за діяльністю судів (суддів) в Україні», подане на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дисертаційного дослідження. У будь-якій демократичній, правовій державі судова система невід’ємно визнається основним засобом гарантування реалізації засад верховенства права та законності, засобом утвердження та захисту прав, свобод людини і громадянина. Саме тому кожна країна приділяє велику увагу розбудові ефективної системи судочинства. Частиною таких заходів є забезпечення незалежності і безсторонності суду, а також уведення в дію засобів гарантування ухвалення ним справедливих судових рішень. Безумовно, що складовою цієї діяльності держави є забезпечення законності діяльності судів (суддів). Ця діяльність утворює самостійний та окремий напрям функціонування судової гілки влади, але варто погодитися із автором, що після судової реформи 2016 року знову виявилася низка системних недоліків та проблем юридичного механізму контролю за суддями (с. 17). І ці питання потребують свого негайного вирішення. Наведене, свідчить як про актуальність теми дослідження, так і про його значення для розвитку юридичної науки та практики забезпечення законності діяльності судів (суддів) в Україні. Також актуальність теми роботи підтверджується і її спрямованістю на вирішення актуальних завдань сучасної вітчизняної юридичної науки, які віднайшли своє закріплення у відповідних наукових програмах, планах, темах, відповідно до яких і виконане дисертаційне дослідження (с. 19).

Оцінюючи рецензоване дисертаційне дослідження, насамперед, хотілося б відзначити, що автору вдаюся сформулювати цілісний, концептуальний підхід до опрацювання теми роботи. Це втілюється у системному, комплексному баченні сутності та особливостей адміністративно-правового забезпечення

баченні сутності та особливостей адміністративно-правового забезпечення контролю за діяльністю судів (суддів) в Україні, що і стало метою роботи (с. 19), а також визначило її завдання. Аналіз останніх свідчить, що науковий пошук здобувач спрямувала цілком логічно та послідовно, починаючи від висвітлення загальних питань суті та ролі судової влади в процесі побудови правової держави, через висвітлення особливостей, форм та видів контролю як способу забезпечення законності в діяльності судових органів, до опрацювання питань напрямків його вдосконалення. Виконання вказаних завдань забезпечило проведення змістовного аналізу об'єкта та предмета дисертаційного дослідження (с. 21). Як свідчить аналіз тексту наукової праці всі завдання автором виконанні.

Обґрунтованість і достовірність висновків та пропозицій, отриманих автором у дослідженні, забезпечується використанням як загальнонаукових, так і спеціальних методів та прийомів наукового пізнання (системного аналізу, історико-правового методу, формально-логічного та системно-структурного, діалектичного методу, структурно-логічного методу, порівняльно-правового методу, методів моделювання і прогнозування та інших) (с. 21-22). Крім того, належний рівень результатів дослідження забезпечено завдяки використанню здобувачем наукових праць вчених у галузі філософії, соціології, управління, теорії та історії права, адміністративного права та процесу, конституційного права, кримінального права та інших галузевих правових наук. Достатньою є нормативна основа, емпірична та джерельна база дослідження (список джерел включає 549 найменувань).

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що після судової реформи 2016 року дисертаційне дослідження Н.В. Нестор є однією з перших спроб з урахуванням новітніх досягнень науки адміністративного права визначити сутність та розкрити особливості адміністративно-правового забезпечення контролю за діяльністю судів (суддів) в Україні та надати авторське бачення напрямків його вдосконалення. До основних наукових результатів проведеного дослідження, запропонованих особисто здобувачем, можна віднести такі.

Так, за результатами аналізу стану розвитку в контексті поділу гілок державної влади, автором наведено визначення судової влади у вузькому (сукупність компетентних державних та недержавних (третейських, міжнародних) судових органів, які мають юрисдикцію у вирішенні того чи іншого спору, конфлікту в суспільних відносинах) та широкому (складне суспільно-правове явище, яке охоплює: сукупність державних та недержавних судів, органів суддівського самоврядування тощо; можливість впливати на суспільні відносини; судово-владну компетенцію; спеціальні процедури формування суддівського корпусу) (с. 38) значеннях. Важливість опрацювання цих визначень підкреслюється тим, що, як слушно вказує автор, «чинне законодавство не містить легального визначення категорії судової влади» (с. 35). Також заслуговують на увагу виділені нею ознаки судової влади (функціональна незалежність; превалювання самоврядних засад; довічне призначення на посаду судді) (с. 42) та її значення в процесі побудови правової держави та громадянського суспільства в Україні (гарантія здійснення функцій громадянського суспільства, механізм охорони від свавілля) (с. 50), які автором було враховано при дослідженні сутності та видів контролю у цій сфері.

Цікавими є висновки автора щодо виділення історичних етапів становлення системи контролю та нагляду за роботою суддів та їх типів (безпосередній контроль громади та адміністративний контроль; опосередкований контроль громади та адміністративний контроль суб'єкта призначення суддів; адміністративний контроль суб'єкта призначення та сторонніх до суду осіб з формальним декларуванням контролю громади; поєднання адміністративного контролю сторонніми до суду особами з елементами самоврядного контролю суду; поєднання самоврядного суддівського та громадським контролю за судом) (с. 51-84), а також констатація того, що кожен період та форма контролю характеризувався власним трактуванням ролі суду та суддів в суспільстві та державі, специфічним поєднанням багатьох видів контролю за цієї сферою (с. 84).

Як результат дослідження питання особливостей контролю як способу

забезпечення законності в діяльності судових органів автором опрацьовано визначення поняття «контрольно-наглядова діяльність в сфері правосуддя», під якою вона пропонує розуміти передбачені Конституцією та законами України форми управлінського впливу фізичних та юридичних осіб на процеси набуття та припинення правового статусу судді, притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, інші аспекти функціонування суду та судової системи з метою забезпечення законності та правопорядку в цій сфері, що реалізуються з обов'язковим врахуванням принципу незалежності суду та неприпустимості протиправного втручання в роботу судових органів (с. 104). Це визначення заслугоує на підтримку, адже характеризує основні риси досліджуваного явища.

Заслугоує на підтримку і наведене за результатами аналізу точок зору науковців бачення автором мети контролю за діяльністю судів (суддів) як бажаний рівень законності та правопорядку в системі судової влади (с. 107), яка включає забезпечення: належного функціонування судової гілки влади; законності та правопорядку в цій сфері; права на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод особи (с. 110). Продовженням цього висновку стало уточнення здобувачем завдань контролю у цій сфері (належне реагування на факти діянь, що можуть містити ознаки протиправних дій з боку судді; недопущення зловживань судьями; встановлення фактичного стану професійності виконання суддівських повноважень; інформування населення про поточний стан справ в судовій системі тощо (с. 110-111). Безумовно, що досягнення цієї мети та виконання завдань відбувається в певних межах та на певному підґрунті, яким є відповідні засади контролю. Тому погодимося із автором, що це ключові характеристики, організаційно-методичні та юридичні основи, управлінські орієнтири здійснення контрольно-наглядової діяльності в судовій сфері, яким повинна відповідати реалізація адміністративно-владної компетенції суб'єкта контролю (с. 117).

В цілому схвально можна оцінити дослідження автором питання системи контролю за діяльністю судів (суддів), внаслідок якого нею слушно вказано, що ця система має підкреслювати самоврядність судової влади та обмеженість

можливостей третіх осіб впливати на її роботу (с. 137). Тож в роботі наведено власне бачення автором оптимальної його моделі (суб'єкт контролю; об'єкт контролю; зв'язки контролю; межі контролю) (с. 138) та надано характеристику цих елементів. І як узагальнення дослідження цього питання автор опрацювала розгорнуту класифікацію видів такого контролю залежно від: суб'єкту контролю; об'єкту контролю; предмету контролю; часу здійснення контролю; регламенту здійснення контрольних дій (с. 145) та навела їх характеристику. Ці висновки сприяють формуванню більш системного уявлення про предмет дисертаційного дослідження.

Продовженням характеристики контролю за діяльністю суддів став аналіз питання його суб'єктів, яких автором слушно визначено як органи суддівського врядування та самоврядування, інші фізичні та юридичні особи, які в цілях ефективного та незалежного функціонування судової системи реалізують певний набір управлінських повноважень в чітко визначених законом формах, методах та засобах здійснення (с. 158). В роботі також охарактеризовано їх види (внутрішні, зовнішні та змішані суб'єкти контролю; ексклюзивні та звичайні суб'єкти; прямі та опосередковані суб'єкти). Позитивно, що в роботі проведено і змістовний аналіз контрольних повноважень цих суб'єктів (с. 158-178). І такий системний погляд на систему суб'єктів контролю за діяльністю суддів можна підтримати.

Заслуговують в цілому на підтримку висновки щодо розуміння автором об'єкта та предмета контролю за діяльністю суддів, які дозволяють характеризувати функціональний аспект досліджуваної проблеми. Так, зокрема його предметом, у чому слід погодитися із автором, є дотримання суддями вимог закону під час здійснення правосуддя та до особи судді, компетентність та добросовісність кандидата на посаду судді, рівень теоретичних знань та практичних навичок суддів та кандидатів на посаду суддів; характеристики судової системи України; організаційно-фінансове забезпечення роботи суду; кадрове наповнення судової системи та органів суддівського врядування (с. 200).

Не можна не погодитися із висновками здобувача з приводу визначення

понять адміністративна форма (зовнішнє вираження процесу реалізації адміністративної компетенції суб'єктами контролю за суддями та судом, яке характеризує межі, обсяг та спрямованість цього процесу в управлінських правовідносинах (с. 204) та процедура (правова модель, процесуальні шляхи здійснення заходів контролю та нагляду в судовій сфері в межах однієї чи декількох форм контрольно-наглядової діяльності (с. 214) здійснення контролю за діяльністю суддів. А до основних форм контролю у цій сфері автором цілком обґрунтовано віднесено: перевірка; оцінювання; корегування складу суддівського корпусу; нормотворчість; експертиза; спостереження (с. 232), в роботі також наведена їх характеристика.

Цілком логічним є присвячення автором третього розділу роботи висвітленню характеристики окремих видів контролю за діяльністю суддів. Результатом чого стала ціла низка теоретично та практично значущих висновків, які мають значення для підвищення ефективності та дієвості організаційно-правового забезпечення контролю в цій сфері. Так, до їх числа слід віднести змістовний аналіз співвідношення державного контролю та незалежних засад функціонування судової влади, що є однією із істотних особливостей контролю у цій сфері. Зокрема погодимося із автором, що це співвідношення характеризується низкою обмежень державного впливу на правові відносини, які стосуються судів або в яких беруть участі суддів. І в роботі автором ці обмеження доволі детально визначені (інституційно-кадрові; функціональні; матеріальні; кримінально-процесуальні) (с. 252). Також позитивною рисою дослідження є те, що у ньому послідовно та змістовно розкриті зміст, суб'єкти, сутність та заходи окремих видів контролю за діяльністю суддів, а саме самоврядного, громадського, контролю суб'єктів міжнародного права (с. 253-312). Особливий інтерес становлять висновки щодо впливу суб'єктів міжнародного права на судову сферу України (міжнародні організації з офіційним правовим статусом; міжнародні некомерційні громадські організації; іноземні держави), а також виділені напрямки такого впливу в процесі контролю за діяльністю суддів в Україні (політичний; фінансово-економічний; оцінно-суб'єктивний) (с. 337).

Враховуючи розширення міждержавних зв'язків України та євроінтеграційний курс нашої держави це питання заслуговує на окрему увагу.

Слід підтримати висновки автора за результатами дослідження напрямів удосконалення адміністративно-правових засад здійснення контролю за діяльністю судів (суддів). Вважаю, що заслуговують на схвалення висновки здобувача щодо проблемних питань юридичного механізму контрольної-наглядової діяльності за судовою владою, до їх числа автором слушно віднесено: мінливість правової системи та постійні зміни в законодавстві; збереження адміністративного впливу на органи суддівського врядування; практика коментувань рішень судів та суддів публічними діячами; розширення суб'єктами контролю власних адміністративних повноважень в непередбачений законом спосіб; правовий нігілізм в державному управлінні та суспільстві тощо (с. 365-366). І обґрунтованою є констатація автором того факту, що нагально необхідним є як продовження реформ в судовій сфері, так і підвищення рівня правової культури суб'єктів контролю за судами (с. 367).

Науковий інтерес та практичну значимість мають також і висновки автора щодо можливості використання зарубіжного досвіду контролю за діяльністю судів (суддів) в Україні (об'єднання в одну структуру різних самоврядних органів; залучення представників громадськості до роботи самоврядних органів з правом голосу; запровадження практики заохочення суддів за сумлінну працю; обов'язковість застосування психофізіологічного дослідження на поліграфі для кандидатів на вакансію судді; участь громадян в контролі за судьями шляхом їх обрання на посади та відкликання з посад тощо) (с. 391).

Важливою для підвищення ефективності контролю за діяльністю судів (суддів) є оптимізація критеріїв їх оцінювання, чому автором було приділено в роботі окрему увагу. За результатами дослідження цього питання нею уточнено його об'єкти (органи суддівського врядування, судді, кандидати на посаду суддів) (с. 397) здійснено практичний аналіз організації і проведення їх оцінювання та визначені напрямки оптимізації критеріїв такого оцінювання (с. 398-412). Також заслуговують на увагу результати дослідження автором питання критеріїв

кваліфікаційного оцінювання професійної діяльності судді та суддівських компетенцій (професійна компетентність; мотиваційно-психологічна, комунікаційно-когнітивна компетентність; професійна етика та доброчесність) (с. 415). В роботі здобувачем розкрито їх зміст та значення.

Завершує дослідження низка пропозицій щодо вдосконалення національного адміністративного законодавства, яке регламентує контроль за діяльністю судів (суддів). Ознайомлення із ними вказує, що вони є результатом узагальнення попередніх висновків в роботі, а також враховують існуючу практику контролю у цій сфері. Більшість пропозиції є науково-обґрунтованими, а також мають своє практичне значення. Позитивно, що всі вони розроблені з урахуванням вимог нормопроектної техніки, а за своїм змістом носять як короткостроковий, так і середньостроковий (довгостроковий) характер (с. 420-432).

У роботі містяться й інші слушні положення, висновки та пропозиції.

Дискусійні положення та зауваження.

Разом із загальною позитивною оцінкою наукового дослідження Н.В. Нестор та її практичного значення, зазначу, що це не виключає критичного аналізу окремих висновків та пропозицій здобувача. Зокрема:

1. Порівнюючи визначення поняття контрольно-наглядова діяльність у сфері правосуддя (с. 104) та змісту мети заходів контролю (нагляду) за діяльністю судів (суддів) (с. 131), можна відмітити, що вони збігаються лише частково, хоча мають співвідноситися між собою. Тому відповідне визначення потребує уточнення.

2. Виділення лише двох груп принципів контролю за діяльністю судів (суддів) (загальноадміністративні та спеціальногалузеві (с. 132) є дещо неповним. Адже в юридичній науці принципи за цими ознаками поділяють на загальноправові, міжгалузеві, галузеві. Так, навряд чи верховенство права, законність можна вважати виключно загальноадміністративними принципами контролю.

3. Як вважається, зміст моделі структури контролю за діяльністю судів

(суб'єкт, об'єкт контролю; зв'язки та межі контролю) (с. 138) можна розширити. Адже контроль автор визначає як управлінський вплив на процеси функціонування суду та судової системи (с. 104). Тому включення у цю модель засобів управлінського впливу вбачається цілком доцільним.

4. Коло об'єктів контролю за судом (суддями) (професійний суддя; кандидат на посаду судді; судова система України; органи суддівського врядування (с. 192) може бути розширене за рахунок віднесення до них також недержавних (третейських) судових органів, Державної судової адміністрації, присяжних (с. 38).

5. Потребує уточнення як підстава, яка в обов'язковому порядку зумовлює звільнення особи, поява судді в громадському місці в стані алкогольного сп'яніння (с. 408). Адже такий стан буває різний, зокрема і таким, що ображає людську гідність і громадську мораль.

В той же час ці зауваження вказують на складність проблем у цій сфері, що свідчить про актуальність теми роботи, а тому вони не впливають на загальну позитивну її оцінку. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані автором в роботі, повно викладено в 21 статті, опублікованих у наукових фахових виданнях України, 5 статтях, опублікованих у наукових періодичних виданнях інших держав, а також у 10 тезах доповідей на науково-практичних конференціях. Аналіз текстів дисертації та автореферату Н.В. Нестор засвідчує ідентичність їх положень, а їх оформлення відповідає встановленим вимогам.

Узагальнюючий висновок. У підсумку можна констатувати, що результати, які містяться в дисертації, характеризуються єдністю змісту і забезпечують досягнення мети дослідження. Актуальність теми роботи та питань які розглядає її автор, чіткість та науковий стиль викладу матеріалу, аргументованість і обґрунтованість

висновків вказують на належний науковий рівень підготовки здобувача та проведеного нею дослідження. Отримані автором результати сприяють розв'язанню низки теоретичних і практичних завдань, про що свідчать акти їх впровадження (с. 25). Тому дисертаційне дослідження «Адміністративно-правове забезпечення контролю за діяльністю судів (суддів) в Україні» є завершеною науковою працею, у якій її автором отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має значення для розвитку науки адміністративного права та удосконалення діяльності по контролю за діяльністю суддів, а сама дисертація та автореферат відповідають вимогам п.п. 9-13 Порядку присудження наукових ступенів, а її автор – Пестор Наталія Володимирівна – заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент –
Заступник директора з наукової роботи
Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету,
доктор юридичних наук, доцент

О. М. Резнік

Підпис Резнік О.М.
 завідувач
 відділу кадрів

